

Szczecin, 15.03.2021 r.

Prof. dr hab. Teresa Lubińska
Instytut Ekonomii i Finansów
Uniwersytet Szczeciński

RECENZJA

dorobku **dr. TOMASZA URYSZKA** w postępowaniu habilitacyjnym
w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie Ekonomia i Finanse
ze szczególnym uwzględnieniem monografii pt. „*Stabilizacja i optymalizacja długu publicznego
a zrównoważenie sektora finansów publicznych. Polska na tle Unii Europejskiej*”.
(Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020 r.)

1. Podstawa recenzji: podstawą formalną wykonania niniejszej recenzji jest pismo dr. hab. Rafała Matery, prof. UŁ – Przewodniczącego Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie Ekonomia i Finanse, z dnia 22.01.2021 roku, informujące o powołaniu mnie w roli recenzenta do komisji habilitacyjnej w postępowaniu dr. Tomasza Uryszka. W związku z powyższym zgodnie z art. 221 pkt. 8 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, została przygotowana niniejsza Opinia.
2. **Ocena monografii pt. „Stabilizacja i optymalizacja długu publicznego a zrównoważenie sektora finansów publicznych. Polska na tle Unii Europejskiej”.** Dr Tomasz Uryszek wskazał monografię pt. „Stabilizacja i optymalizacja długu publicznego a zrównoważenie sektora finansów publicznych. Polska na tle Unii Europejskiej”, jako główne osiągnięcie naukowe. Praca została wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. Recenzentem monografii była prof. dr hab. Jolanta Szalno-Koguc.
Przedstawiona monografia liczy 225 stron. Zawiera Wstęp, pięć rozdziałów, Zakończenie Bibliografię, Spis tabel, Spis wykresów, Spis równań.
Przedstawiona monografia stanowi efekt wieloletnich badań dr. T. Uryszka w obszarze zarządzania stabilnością finansów publicznych, przy wykorzystaniu głównych kategorii badawczych, jakimi są deficyt pierwotny budżetów (saldo pierwotne), koszty obsługi długu (dział 757 klasyfikacji budżetowej) oraz dług publiczny. Kategoria deficytu pierwotnego na poziomie budżetu państwa oraz budżetów samorządowych została wyraźnie uwypuklona w teorii finansów publicznych w Polsce przez dr. T. Uryszka. Pragnę podkreślić ten fakt, bowiem gros publikacji naukowych z zakresu stabilności finansów publicznych oraz długu publicznego operuje kategorią deficytu budżetu państwa oraz deficytów JST a nie kategorią deficytu pierwotnego.
Praca składa się z następujących rozdziałów:
  1. Przegląd teorii zadłużenia publicznego;
  2. Pomiar zadłużenia publicznego;
  3. Metody równoważenia i optymalizacji zadłużenia publicznego;
  4. Dług publiczny w Polsce na tle Unii Europejskiej – ujęcie ex post;
  5. Prognozy poziomu zadłużenia publicznego w Polsce.

Autor podaje na str. 14 monografii główny cel pracy. Jest nim **zbadanie wartości i struktury zadłużenia sektora finansów publicznych oraz – na tej podstawie – wyznaczenie optymalnego poziomu tego zadłużenia i ocena zrównoważenia sektora finansów publicznych w Polsce, dokonana na tle krajów UE.**

Następnie formułuje cztery cele szczegółowe:

1. Definiowanie pojęć optymalnego poziomu długu publicznego oraz zrównoważenia sektora finansów publicznych i osadzenie ich we współczesnej teorii ekonomii i finansów;
2. Weryfikacja metod oceny poziomu i stabilizacji długu publicznego proponowanych w teorii ekonomii i finansów;
3. Modyfikacja istniejących narzędzi oraz propozycja autorskich metod oceny zrównoważenia sektora finansów publicznych oraz poszukiwania optymalnego poziomu długu publicznego;
4. Ocena poziomu długu publicznego w Polsce na tle krajów UE w kontekście zrównoważenia sektora finansów publicznych.

Habilitant na str. 15 podaje następującą hipotezę główną: **wzrost zadłużenia publicznego w Polsce jest spowodowany niskimi wartościami nadwyżek pierwotnych sektora finansów publicznych.**

Hipotezy szczegółowe to:

1. Teoretyczne koncepcje zrównoważenia sektora finansów publicznych oraz poszukiwania optymalnego poziomu długu publicznego nie umożliwiają kompleksowej oceny stopnia osiągnięcia tego poziomu;
2. Fiskalne kryteria konwergencji nie zapewniają osiągnięcia optymalnego poziomu długu publicznego w długim okresie;
3. Polski sektor finansów publicznych jest zdolny do generowania pierwotnych nadwyżek w sektorze finansów publicznych, zarówno na poziomie rzeczywistym, jak i strukturalnym;
4. Nadwyżki pierwotne generowane w Polsce i w innych państwach członkowskich UE są zbyt niskie i nie pozwalają na pokrycie istniejącego zadłużenia, a władze fiskalne, stosując tzw. Schemat Charlesa Ponziego, spłacają dług poprzez rolowanie zobowiązań.

Hipoteza główna i szczegółowe oraz cel główny i szczegółowe stanowią spójną kanwę do wieloetapowych prac badawczych, zawartych w recenzowanej monografii. Na wstępie pragnę zauważyć, że zarówno w powyższych hipotezach i celach Autor używa terminu sektor finansów publicznych. Dane źródłowe do prezentowanych w pracy analiz statystycznych odnoszą się do pojęcia Sektor Instytucji Rządowych i Samorządowych (SIRzIS). Rozumiem terminologię Habilitanta, bowiem gros dorobku naukowego z obszaru długu publicznego i deficytu, to publikacje z teorii makroekonomii i finansów publicznych w ujęciu makroekonomicznym, w których nie identyfikuje się SIRzIS i SFP. Autor na str. 103 wyjaśnia pojęcia SIRzIS i GG.

Tytuł monografii odzwierciedla istotę prac badawczych zawartych w recenzowanej monografii. Autor zdecydował się na termin stabilizacja długu publicznego, a nie na stabilność długu publicznego, bowiem mówi o długoterminowym procesie zarządzania zobowiązaniami, który winien sprzyjać równoważeniu finansów publicznych. Rolą badacza jest podejmowanie wyzwań mających na celu optymalizację zjawisk, będących przedmiotem badań. Uzupełnienie tytułu – Polska na tle Unii Europejskiej, jest w pełni uzasadnione. Zarówno tytuł monografii, jak i hipoteza główna oraz hipotezy szczegółowe upoważniają do stwierdzenia, że dr T. Uryszek wyznaczył w monografii bardzo ambitne cele badawcze.

Krytyczna, pogłębiona analiza literatury przedmiotu oraz dotychczasowy dorobek naukowy Habilitanta skłoniły do postawienia hipotezy głównej, która mówi o wzroście zadłużenia publicznego w Polsce oraz o przyczynach tego wzrostu, tkwiących w zbyt niskich wartościach nadwyżek pierwotnych. Drobną uwagą: abstrahując od sytuacji kryzysowych, niskie wartości nadwyżek pierwotnych są efektem działań szeroko rozumianej polityki budżetowej, obejmującej politykę wydatkową i politykę dochodową, w tym politykę podatkową. Dr T. Uryszek znakomicie wyjaśnia, w rozdziale pierwszym i drugim, prawidłowości zachodzące między szeroko rozumianą polityką budżetową a wielkością długu publicznego. Identyfikuje m.in. rolę struktury demograficznej i redystrybucji międzypokoleniowej, które są ważnymi kategoriami warunkującymi rozmiar długu, gdyż skutkują deficytem pierwotnym lub generują niskie wartości nadwyżek pierwotnych. Pierwsze dwa rozdziały ocenić należy pozytywnie jako rozdziały poświęcone teorii długu publicznego oraz metodologicznym aspektom pomiaru długu.

Wysoko oceniam rozważania naukowe poświęcone trudnościom, które towarzyszą idei równoważenia finansów publicznych w UE i UGW oraz propozycjom modyfikacji zasad równoważenia finansów publicznych – podrozdziały 3.5 i 3.6 w monografii odpowiednio – „Idea równoważenia sektora finansów publicznych w UE i UGW” oraz „Modyfikacja metod oceny równoważenia sektora finansów publicznych i poszukiwania optymalnego poziomu długu publicznego – propozycje rozwiązań”.

Rozdział czwarty poświęcono pomiarowi równowagi krótkookresowej oraz pomiarowi długu publicznego Polski na tle UE. Wyniki badań weryfikują pozytywnie hipotezę główną. Wskazują na trudności z generowaniem nadwyżek pierwotnych, mimo spełniania wymogów fiskalnych Traktatu z Maastricht.

Bardzo ważny z punktu widzenia wkładu do nauki jest rozdział piąty – „Prognozy poziomu zadłużenia publicznego w Polsce”. Autor przedstawił w podrozdziale 5.3 scenariusze stabilizacji i optymalizacji poziomu zadłużenia długoterminowego w Polsce. W scenariuszu spójnym z wymogami Paktu Stabilności i Wzrostu wykazano, że osiągnięcie stanu równoważenia sektora finansów publicznych w okresie długoterminowym wymaga w Polsce generowania w przyszłości nadwyżek pierwotnych na poziomie 0,7 % PKB. Habilitant formułuje wniosek, że stabilizacja poziomu zadłużenia w kraju wymaga istotnych zmian w polityce budżetowej, a więc, jak stwierdza Habilitant – „należałoby zaostrzyć warunki” zawarte w Pakcie Stabilności i Wzrostu. Scenariusze prezentowane przez dr Tomasza Uryszka pokazują zdolność wielu państw tzw. Starej Unii do równoważenia SFP w długim okresie, bez konieczności zmian w polityce budżetowej. W diagnozie sytuacji SFP w Polsce zidentyfikowano poprawnie kluczowe czynniki polityki budżetowej, które determinują poziom równoważenia i zadłużenia publicznego – podrozdział 4.1. Wśród nich wymieniono, na str. 117 monografii, bardzo złożoną kategorię ekonomiczną – wielkość i strukturę dochodów publicznych. Wskazano słusznie na rolę efektywności gromadzenia podatków przez organy podatkowe. Pragnę dodać, że w Polsce można zdiagnozować lukę fiskalno-redystrybucyjną. Wskaźnik udziału tax revenue w PKB jest w Polsce dużo niższy, niż w zaawansowanych gospodarczo państwach wspomnianej Starej UE. Konieczne jest systematyczne poszerzanie bazy podatników, którzy odprowadzają podatki CIT. Wzrost wartości wskaźnika udziału tax revenue w PKB drogą zwiększania liczby sprawnie działających podmiotów gospodarczych a nie drogą

TU

podwyższania podatków może być czynnikiem niezwykle ważnym w równoważeniu finansów publicznych i w ograniczaniu poziomu zadłużenia publicznego w Polsce.

Wyniki badań przedstawione w rozdziale piątym, podobnie jak wyniki z rozdziału czwartego, weryfikują pozytywnie hipotezę główną oraz czwartą hipotezę szczegółową.

Podsumowując, dr T. Uryszek podjął w rozprawie niezwykle ważne, nowatorskie i trudne zadanie badawcze. Przeprowadził pogłębione rozważania teoretyczne, zweryfikował hipotezę główną i hipotezy cząstkowe, zastosował nowe podejście metodyczne do pomiaru stabilizacji długu publicznego i do pomiaru równoważenia finansów publicznych.

Monografię pt.: „Stabilizacja i optymalizacja długu publicznego a zrównoważenie sektora finansów publicznych. Polska na tle Unii Europejskiej”, oceniam bardzo pozytywnie. Monografia stanowi osiągnięcie naukowe, które powinno być podstawą do ubiegania się przez dr. Tomasza Uryszka o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Dr Tomasz Uryszek, po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych (2007r.), opublikował stosunkowo dużą liczbę artykułów naukowych – 36, w tym 5 artykułów we współautorstwie oraz 21 rozdziałów w monografiach naukowych, w tym 6 rozdziałów we współautorstwie. Dodatkowo w 2009 roku została wydana przez wydawnictwo Difin ważna monografia pt. „Zarządzanie finansami publicznymi” – autorzy prof. dr hab. K. Piotrowska-Marczak oraz dr T. Uryszek. Habilitant jest też autorem monografii wydanej w 2010 przez Difin pt. „Dług Skarbu Państwa jako źródło finansowania deficytu budżetowego”.

Artykuły naukowe publikowane były w Uniwersyteckich Pracach (Zeszytach) Naukowych, w czasopiśmie: Finanse, Finanse Komunalne, Emerging Markets Finance and Trade, International Journal of Management and Applied Science, Comparative Economic Research, Journal of Economics Business and Management. Dominują publikacje samodzielnego autorstwa. Doceniam również fakt, że powstały publikacje we współautorstwie, co świadczy o umiejętności pracy w zespole. Znaczna część publikacji skoncentrowana jest na wybranych aspektach gospodarki finansowej samorządów, w tym na zarządzaniu długiem samorządowym. Interesującym wątkiem badań jest tematyka dotacji i subwencji w teorii federalizmu fiskalnego.

Habilitant był członkiem zespołu w trzech grantach naukowych. Tematyka grantów obejmowała system transferów rządowych do samorządów, zdolność kredytową i wypłacalność samorządów oraz instrumenty federalizmu w sektorze finansów publicznych w Polsce.

Podsumowując stwierdzam, że pozostały dorobek publikacyjny dr. Tomasza Uryszka, po uzyskaniu stopnia naukowego dr. nauk ekonomicznych, jest bogaty i skoncentrowany na szeroko rozumianej problematyce zarządzania stabilnością finansów publicznych w ujęciu mikroekonomicznym i w ujęciu sektora finansów publicznych. Habilitant wyniki swoich badań prezentował na licznych konferencjach i aktywnie uczestniczył w dyskusjach w panelach na ogólnopolskich konferencjach.

TE

4. Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej.

Dr T. Uryszek wyjeżdżał wielokrotnie w ramach programu Erasmus. Uczestniczył w wielu programach międzynarodowych, których celem było zdobycie wiedzy na temat transferu wiedzy naukowej do praktyki gospodarczej i administracyjnej. Podkreślić należy zaangażowanie Habilitanta w doskonalenie procesów dydaktycznych w ramach Komisji ds. jakości kształcenia. Prace te zostały pozytywnie ocenione, bowiem od stycznia 2020 roku, dr T. Uryszek pełni funkcję prodziekana ds. dydaktyki na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego.

Dr T. Uryszek był wielokrotnie wyróżniany w konkursach na najlepszego wykładowcę. Jest promotorem wielu prac magisterskich i licencjackich i przygotował ponad 360 recenzji prac dyplomowych.

Dr T. Uryszek aktywnie angażuje się we współpracę z Instytucjami publicznymi i z sektorem gospodarczym na poziomie krajowym i międzynarodowym. Wykonał szereg ekspertyz w ramach tej współpracy.

W podsumowaniu stwierdzam, że osiągnięcia dr. T. Uryszka w obszarze doskonalenia procesów dydaktycznych oceniam jako wyróżniające się. Dorobek popularyzatorski oraz współpracę międzynarodową oceniam pozytywnie.

Konkluzja

Stwierdzam, że w świetle pozytywnej oceny monografii pt. „Stabilizacja i optymalizacja długu publicznego a zrównoważenie sektora finansów publicznych. Polska na tle Unii Europejskiej”, jako osiągnięcia naukowego i uznania niniejszej monografii za opracowanie, które wnosi wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse oraz biorąc pod uwagę pozytywną ocenę pozostałego dorobku naukowo-badawczego, dorobku dydaktyczno-organizacyjnego, dorobku popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej, rekomenduję nadanie dr Tomaszowi Uryszkowi stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie Ekonomia i Finanse.

T. Uryszek